Jolsvai András

Karácsony hava

(részlet a Nincsen számodra hely című regényből)

A december aztán csak elfolyt valahogy. A költő, mintha egy vízesés mögött állna, úgy érzékelte a körötte zajló eseményeket. Egyszer, még a Perczel család nevelőjeként, a Bakonyban bolyongván talált egy ilyen zuhatagot, ahol az ember, ha ügyes, felmászhatott egy sziklára, a vízsugár mögé. A költő akkor hosszú ideig gyönyörködött így a látványban, ahogy szivárványszínűvé és kontúrtalanná vált a világ körötte. A szivárvány, igaz, most hiányzott, de a város, a házak, az emberek elvesztették valóságos határaikat, és mindennek távoli pasztellszíne lett. A beszédek összemosódó zajokként jutottak el hozzá, értelmetlen zubogásként. Élt, de nem érezte az ízeket, az illatokat, a színeket, a hangokat. Maga is lecsöndesedett, lelassult, belesápadt a veszteségbe.

A körötte élők úgy is kezelték, lábadozó betegként, akit mindentől óvni kell.

Mindazonáltal az élet, ahogy ilyenkor már csak szokott, lassan visszaringott a régi medrébe. Horác megelégedetten tapasztalta, hogy mostantól nem kell egyedül kószálnia az utcákon, mint egy kivert kutyának, hanem a gazdája, mint a régi szép időkben, nagy sétákat tesz vele a Duna-parton, a barátai örömmel látták őt esténként a Három Ökör asztalánál, és elnézték neki, hogy el-elkalandoznak a gondolatai, hogy ritkán vesz részt a beszélgetésben, s hogy a kedélyében is van valami állandó rezignáltság, Marcsa nem szólt, ha a gazdája csak félig ette meg az eléje tett ételt, örült, hogy az a fél mégiscsak elfogyott, s annak különösen örült, hogy ő meg szép lassan, észrevétlenül elfoglalhatta régi helyét az ágy másik oldalán. A hitelezők is kezdtek megnyugodni, a költő mégsem ugrik a szakadékba, és nem rántja őket sem magával. Tizennegyedikén híre jött, hogy De la Motte báróné hirtelen felmondta a Wurm-ház-beli bérletét, és Bécsbe utazott. Azt mondják, a férje is megérkezik hamarosan Amerikából, s talán új, fontos és nem kevésbé távoli megbízatás várja, hová immár a felsége is elkísérheti. Aznap délután egy küldönc lepecsételt levelet hozott a költőnek, a pecséten a jól ismert bárói koronával. A költő olvasatlanul vágta a tűzbe a levelet, melyet Marcsa később csak a legnagyobb nehézségek árán tudott

kimenteni a tűz martalékából, aztán összeilleszteni és elolvasni. Bár a levél tele volt idegen szavakkal, annyit azért Marcsa is megértett belőle, hogy Franciska-Melanie szánja-bánja a történteket, és egy bizonyos Michelt élete legnagyobb szerelmének nevezte. Minthogy folytatásra utaló jelet nem talált a levélben, Marcsa immár megnyugodva küldte a hamuban sült üzenetet végleg a lángok közé.

Teleki közben igazi nagy évvégi hajrát rendezett a Deron-házban. Minden pesti tudóst külön felszólíttatott a rendszeres részvételre, újabb és újabb feladatokkal bombázta őket (a költőt, mintegy véletlenül, megkímélve a megerőltető munkától), mintha attól félne, József nádor – kinek az évi kisülések jegyzőkönyvét a társaság alapszabálya felküldeni rendelte – majd dorgálásban fogja részesíteni őket, mert nem végeztek eleget ebben az évben. Hogy Teleki így belelendült, Széchenyi is úgy érezte, ideje aktivizálnia magát, és megint előjött a zsebszótár ötletével. (Egy német-magyar kéziszótáréval.) Döbrentei nem minden kajánkodás nélkül jegyezte föl az ülés jegyzőkönyvébe aztán, hogy a Társaság nem mond nemet, de csak privátus dolgozásként hajlandó kiadni a munkát. Ami nemcsak azt jelentette, hogy a tudós társaság nem hajlandó a nevére venni – ilyen rövid idő alatt nem lehet rendes munkát végezni –, hanem azt is, hogy akik részt vesznek benne, külön honoráriumra tartanak igényt. Az elölülői oldalon oly nagy volt azonban az igény, hogy a gróf meg a sróf erre is rábólintottak. A költőt, akit az elmúlt hetek eseményei meglehetősen megtépáztak anyagilag, ez a fordulat kimozgatta széleskörű apátiájából, és üstöllést jelentkezett az egyik szerkesztőnek. Követő hétfőre el is készítettek Schedellel egy tervvázlatot, az lesz a legegyszerűbb, mondták, ha fogják a Wenig-féle német szótárt, azt kalákában lefordítják, magyar betűrendbe rakják, meg hozzácsapják még a Kresznerics szótári anyagát, és kalap, kabát: fél év alatt elkészülhetnek vele. Ez már tetszett Telekinek – Széchenyi, szokása szerint, sokallotta a fél évet -, szépen jegyzőkönyvbe vetette hát, hogy a társaság vállalja, 1832 nyarára elkészül a kéziszótárral: most már mehetnek a feljegyzések a nádorhoz, gondolta elégedetten.

S hogy ezt ilyen jól nyélbe ütötte, még az ünnepek előtt előjött kedvenc ideájával, melyet így rögzített a jegyzőkönyv. „Szokás lévén a tudós egyesületeknek valamely jelszóval élni címeik mellett, a Mélt. Elölülő Úr most, munkában lévén a Társaság pecsétje is, felszóllítja a Tagokat, hogy egy illyetén, illő rövid magyar jelszóról elmélkedjenek." Elmélkedtek, mi mást is tehettek volna. Pompásabbnál pompásabb javaslatok érkeztek, végül többségi szavazással Döbrentei jelszavát fogadták el, mely így hangzott: „Borúra derű."

Az ex-lex titoknok, amikor jegyzőkönyvbe vette apró győzedelmét, még elkapta Széchenyi pillantását: a gúnyos szempár valami olyasmit fejezett ki, hogy „ezzel meg mit akarsz elérni, te nagyokos?”

A regény az Ünnapi Könyvhétre jelenik meg a Fekete Sas Kiadónál